Kuſt wõib head piima lehma tunda?

Head piima lehma tahab iga peremees ja perenaene ſaada, aga wäga raske oli aru kätte ſaada, missugune kõige parem on.

Prantſuſe maa talupoeg on nüüd ometigi lehma oma külles tunistuſe märgi üles leidnut, mis tõſtſt teaduſt juba wasikas annab, kas temaſt head piima lehma loota on, ehk mitte ja ſee on wäga tähtjas nimell „piima peeglit“. Kus ſee loom lehma külles ſeiſab? Pangu iga üks tähele ja waadaku järele. Kui meie lehma udarat ja tagumiſe jalge wahet, kunni ſaba rooduni tähele paneme, ſiis leiame, et ſeal üks jagu karwu mitte alla poole ei kaswa, kui kõik karwad elaja keha peal, waid wastu oksa ülesſe poole ja iſeäranis rida kummagi põtka mööda, mis udara juureſt peale hakawad ja ſaba rooduni, ehk enne ſeda lõpewad. Need karwade read on piima peegli raam ehk piire. Piima peeglid on mitme ſugused, mõned õige ſuured teiſed wäga weikſed, pea igal lehmal iſe moodu, aga igal lehmal on ta külles ja eesſeiswa ſeletuſe järele wäga kerged leida. Alt poolt, ſee on udara juures on nemad kõik ümarguſed, aga ülesſe poole kas kokku minejad, kõwerad, ehk juba üle udara ära kaduwad. Seda aga pangu iga üks tähele, et mida ſuurem piima peegel on, ſeda ſuurema piima anniga ka lehm, ja ſee on nii ſelge ja tõſt, kui päikene taewas.

Kõige paremate piima andjatel lehmadel, ja need on ka kõige lühema wahe ajaga, on ka kõige ſuurem piima peegel. Nende piima peegel alustab udara juureſt ja läheb kahelt poolt mööda põtku ſees pool kunni ſaba rooduni, karwad on lühikeſed ja kaswawad kui ari poole tolli ehk tolli lainuſelt ülespidi lehma külles. Wähemate piima andjatel lõpeb piima peegel juba allapidi kuſetoru ära, weel waeſematel piima andjatel keſk ſaba roodu ja udara wahele ja kõige waeſematel piima andjail lehmadel on piima peegel ükſindo udara ümber, ühe ſõnaga: „Mida ſuurem piima

peegel, ſeda ſuurem lehma piima and, kui lehm juba mitte wasikaſt ära ei ole rikutut.

Kuida wõib lehma wasikas ära rikkuda?

1. Kui wasikat wäga halwalt hoidakſe, 2, kui eſikandjat wäga wähe lüpſetakſe ja piima ſooned kinni jäetakſe.

Kes head piima lehma iſe tahab kaswatada, ſellele anname järgmiſt läbi proowitud nõuu:

Otſegu omale hea piima peegliga wasikat, kus peegli raam kuni ſaba juurikani ulatab, ſöötku teda korra pärraſt ja lasku poole teiſe ehk kahe aasta pärraſt ſugutamiſele. Peale eſimeſe wasika lasku wasikat kaua himeda, ja lüpsku noort lehma ſiis õieti tugewaſt, wiimſed tilgad wälja, aga ſöötku ka hästi, aga nii kaua peab noort lehma lüpsma, kui weel udaraſt sõrm kübara täis piima tuleb ja jätku teda arwata nädal ehk kaks enne uut poegemiſt rahule ja ſeda tehku perenaene iga aasta edaſt ja küll ta näeb, et lehmaſt hea lehm ſaab. Muidu on weel ſelle peale waadata, et lehmal ilus weikene pea, ſiſſe poole pöördut weikſed kõwerad ſarwed, ſuur ſuu, ühekſa hambaga, ankrumoodu keha, peened luud, peenikene pikk ſaba, iluſa ſaba jõwidega, ſuur lokut, eſimeſte jalge wahel, enam peened kui tugewad jalad ja erkaw waatamine on ja kõbu all jämedad ſooned, mis werd udarasſe wedawad ja kõbu all hea ſuur auk, kuhu need ſooned ära kaduwad. Wärwi poolt olgu lehm iga ühe tahtmiſe järele, ſeſt üks armastab punaſt, teine walget, kolmas kirjut lehma. Senna poole loodan ſelles asjas üht ſuuremat ſeletuſt piltitega rahwa kaſuks wälja anda, aga loodan, et juba ſee lühikene ſeletus Kalendri hinda ſada korda ära maksab. Weikſe piima peegliga lehm wasikaid ei maksa kaswatada ja ſee on kõige ülem kaſu ſelles õpetuſes.

J. Pärn.